

Mapování, inventarizace a ochrana starých ovocných dřevin v Krkonoších v letech 1995–2004

Old fruit trees in the Giant Mountains – their mapping, inventory and protection in 1995–2004

Jitka Zahradníková¹, František Paprštein², Josef Kloutvor² & Ludmila Harčariková¹

¹ Správa KRNAP, Dobrovského 3, 543 11 Vrchlabí

² VŠÚO Holovousy s.r.o., 508 01 Hořice v Podkrkonoší

V letech 1995–2004 proběhlo v Krkonoších mapování krajových odrůd ovocných dřevin zajímavých z hlediska ochrany genofundu. Celkem bylo evidováno 134 odrůd ovocných plodin. Pro ochranu *in situ* a *on farm* (genofondový sad ve Vrchlabí) bylo vybráno 40 položek.

In 1995–2004, mapping of old regional cultivated varieties of fruit trees was organized in the Giant Mountains. Altogether 134 fruit cultivated varieties were registered. We selected 40 items for *in situ* and *on farm* protection (genebank orchard in the town of Vrchlabí).

Klíčová slova: krajové odrůdy ovocných dřevin, genofondový sad, Krkonoše
Keywords: regional cultivated varieties of fruit trees, genebank orchard, Giant Mountains

ÚVOD

V letech 1994 až 1998 pracovníci Výzkumného a šlechtitelského ústavu ovocnářského v Holovousích (dále VŠÚO) provedli mapování ovocných dřevin v některých zvláště chráněných územích České republiky (projekt MZe ČR č. 9600027006-01). Smyslem bylo podchytit a uchovat staré lokální odrůdy a formy ovocných dřevin, které z krajiny mizí vlivem změn v hospodaření. Vedle zachování biologické rozmanitosti spočívá jejich význam také v tom, že jsou výchozím zdrojem ve šlechtitelských programech (PAPRŠTEIN & KLOUTVOR 1999).

V roce 1995 se sběrová expedice uskutečnila v Krkonoších. Navštívili jsme řadu lokalit se starými ovocnými stromy, především v západní části území. Po pěti letech, v roce 2000, jsme na projekt MZe ČR společně navázali dalším průzkumem. V čase zrání třešní a v podzimním období jsme zmapovali řadu dalších lokalit. Zaměřili jsme se na ovocnářsky zajímavé oblasti na celém území Krkonošského národního parku, jeho ochranného pásma a výjimečně i v jejich blízkém sousedství.

V návaznosti na mapování ovocných dřevin vznikla myšlenka založit v Krkonoších ovocný sad, kde by byly soustředěny místní významné ovocné dřeviny. Zahrada bývalého augustiniánského

kláštera ve Vrchlabí je pro tento účel mimořádně vhodným místem. Její část v minulosti sloužila jako štěpnice (starší označení ovocného sadu), a tak přítomnost ovocných stromů zde má i historické opodstatnění.

Sad vzniká jako společné dílo Správy Krkonošského národního parku a VŠÚO Holovousy. Ryze odbornou část, jako je determinace odrůd, výběr odrůd a stromů pro výsadbu, roubování a přípravu stromků, poradenství při zakládání sadu a jeho údržbě poskytl výzkumný ústav. Správa zajišťuje s pomocí finančních prostředků čerpaných z Programu péče o krajinu MŽP ČR technické práce spojené s přípravou půdy, výsadbou sadu a jeho údržbou. Dále pak zabezpečuje odběr roubov v terénu a odborné pěstitelské práce. Společně pracovníci obou organizací pokračují v terénním průzkumu a inventarizaci.

Cílem předkládané práce je seznámit odbornou veřejnost s lokální odrůdovou skladbou ovocných plodin nacházejících se na území KRNAP a jeho ochranného pásma.

METODIKA

Jako podklad terénního průzkumu jsme vedle vlastních poznatků využili v prvních letech inventarizaci nelesní zeleně (ANONYMUS 1986), později pak informace shromážděné pracovníky terénní služby. Pozornost byla zaměřena na krajové odrůdy, které již většinou nejsou množeny v ovocných školkách a na semenné formy ovocných dřevin. U nich jsme se soustředili především na mrazuodolné jedince ve vyšších nadmořských výškách (800–1000 m). Na místě byly určovány odrůdy, hodnocen zdravotní stav stromů a jejich přibližné stáří. U plodů byl zaznamenán stručný popis. Každé stanoviště bylo zaměřeno s pomocí GPS a zaznamenáno do protokolů a mapy v měřítku 1 : 25 000. Bližší údaje jsou součástí dokumentace, uložené na Správě KRNAP.

Majitele pozemků, na kterých byly nalezeny významné lokální odrůdy, jsme požádali o spolupráci při zajištění jejich ochrany. U stromů, které byly vybrány k uchování *in situ* nebo *on farm*, jsme odebrali v době vegetačního klidu rouby. Po naštěpování se staly základem genofondového sadu ve Vrchlabí.

Sad byl založen v zahradě augustiniánského kláštera. Na základě půdních rozborů proběhla příprava pozemku. Spočívala v odstranění zbytků dřevin původní výsadby, vyhojení části pozemku hnojem v dávce 7 kg/m², vyhubení vytrvalých plevelů a aplikaci zeleného hnojení (jarní a letní směsky).

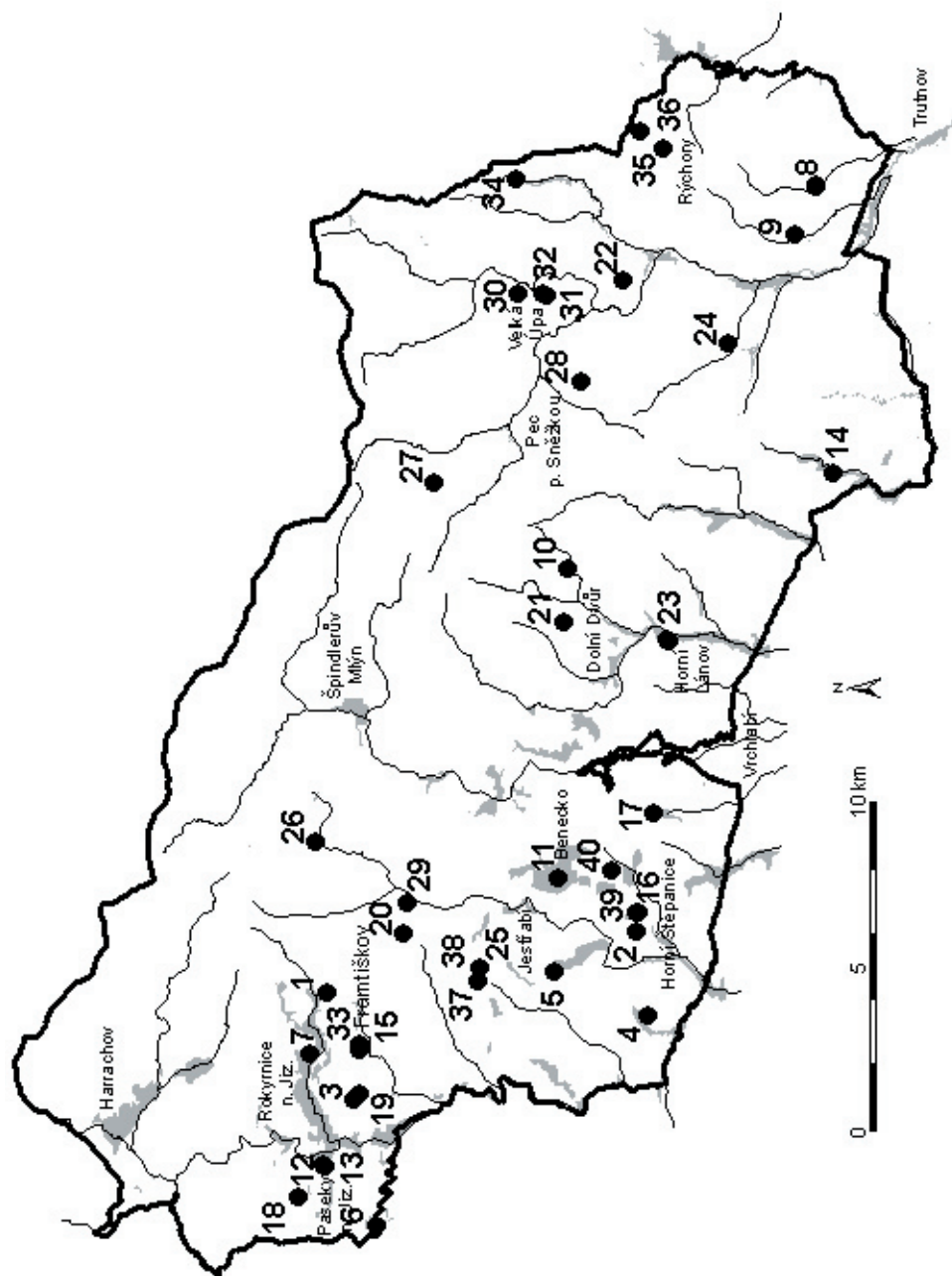
Stromky pro výsadbu byly připraveny ve VŠÚO v Holovousích. Rouby vybraných stromů byly naštěpovány na generativně množené podnože (jabloně a hrušně na semenné podnože, třešně a višně na podnož P-TU-2) v korunce ve výšce 160 až 180 cm. Rouby některých odrůd jabloní byly odebrány z genofondu VŠÚO Holovousy.

Sad byl vysazen ve sponu 8 x 6 m po dvou stromcích od odrůdy s použitím opory. Proti okusu zvěří byly použity chrániče z rašlového úpletu. Po výsadbě byl proveden výchovný řez. V celé výsadbě bylo zvoleno zatravnění z důvodu zvýšení přirozené úrodnosti půdy (zvýšení obsahu humusu a biologické aktivity půdy) a podstatného snížení stupně zaplevelení. Během vegetačního období je aplikováno mulčování travního porostu.

VÝSLEDKY

PRŮZKUM A INVENTARIZACE

Během průzkumu bylo evidováno celkem 134 krajových odrůd, z toho 81 odrůd jabloní, 19 odrůd hrušní, 15 odrůd třešní, 9 odrůd višní a 10 odrůd slivoní. V kapitole „Ovocné odrůdy evidované během průzkumu“ jsou uvedeny názvy odrůd včetně nejdůležitějších synonym, jejich krátký popis a místa výskytu.

Obr. 1. Významné ovocné stromy na území Krkonoš.
 Fig. 1. Remarkable fruit trees in the Giant Mountains.

Nejvýše rostoucí ovocný strom je třešeň ptáčnice v Modrém dole v nadmořské výšce 1020 m. Nejčastěji se vyskytujícími odrůdami jabloní jsou 'Malinové holovouské', 'Croncelské', 'Boikovo', 'Landsberská reneta', 'Gdanský hranáč', 'Grahamovo', 'Strýmka' a 'Lebelovo'. U hrušní je to 'Charneuská' a 'Špinka', u třešní 'Napoleonova chrupka' a 'Schneidrova', u višní 'Amarelka královská'. K velmi starým odrůdám se řadí 'Citronové zimní', 'Červené tvrdé', 'Jeptiška', 'Kardinál žihavý', 'Gdanský hranáč', 'Lesklá reneta', 'Ovčí hubičky', 'Parména zlatá zimní', 'Muškatelka turecká', 'Špinka', 'Amarelka královská' a 'Ostheimská višeň'. K velmi starým původním českým odrůdám pak 'Panenské české', 'Královka', 'Jánovka mšenská' a 'Vejlímeček červený'. Krajovou odrůdou východních Čech je 'Malinové holovouské', 'Studničné', 'Smiřické vzácné', z višní 'Hartská', 'Rokytnická' a 'Vackova'.

Z množství položek bylo nakonec vybráno 40, včetně ptáčnic, k uchování in situ (Tab. 1.) nebo k přenesení rouby do genofundového sadu a ochraně on farm v klášterní zahradě ve Vrchlabí (Tab. 2.). Několik stromů vyhynulo ještě během průzkumu: třešeň na Husích Boudách, velmi stará hrušeň na Benecku, 150 let stará třešeň ve Vítkovicích, asi dvousetletá planá třešeň v Peci pod Sněžkou a planá jablona v Horních Albeřicích.

Tab. 1. Významné ovocné stromy na území Krkonoš.

Remarkable fruit trees in the Giant Mountains.

č.	druh	odrůda, typ	katastrální území	nadmořská výška
1	hrušeň +	Kozačka	Rokytno	720
2	hrušeň	President Mas	Horní Štěpanice	680
3	hrušeň	semenáč	Jablonec nad Jizerou	690
4	jabloň	dekorační	Víchová nad Jizerou	510
5	jabloň	neznámá odrůda	Křížlice	730
6	jabloň	neznámá odrůda	Sklenařice	610
7	jabloň	neznámá odrůda	Horní Rokytnice	600
8	jabloň	neznámá odrůda	Mladé Buky	549
9	jabloň	Lesklá reneta	Mladé Buky	560
10	jabloň	neznámá odrůda	Dolní Dvůr	800
11	jabloň	semenáč	Benecko	790
12	jabloň	semenáč	Paseky nad Jizerou	500
13	jabloň	Červený hranáč	Paseky nad Jizerou	500
14	jabloň +	typ Astrachán	Rudník	490
15	jabloň	neznámá odrůda	Františkov v Krkonoších	610
16	slivoň	Černošická švestka	Horní Štěpanice	610
17	slivoň	Lützelsachsenská švestka	Hořejší Vrchlabí	681
18	slivoň	Paví vejce	Paseky nad Jizerou	720
19	slivoň +	žlutá slivoň	Buřany	700
20	třešeň	Napoleonova chrupka	Horní Dušnice	870
21	višeň	typ sladkovišně	Dolní Dvůr	800
22	třešeň	Přeúrodná srdcovka	Temný Důl	755
23	třešeň	Mramorovaná chrupka	Horní Lánov	563

24	třešeň +	Schneidrova	Černá Hora	700
25	třešeň	ptáčnice	Vítkovice v Krkonoších	820
26	třešeň	ptáčnice	Vítkovice v Krkonoších	850
27	třešeň	ptáčnice	Pec pod Sněžkou	1020
28	třešeň	ptáčnice	Velká Úpa I.	1000
29	třešeň	ptáčnice	Vítkovice v Krkonoších	730
30	třešeň	ptáčnice	Dolní Malá Úpa	850
31	třešeň	ptáčnice	Velká Úpa II.	880
32	třešeň	ptáčnice	Velká Úpa II.	850
33	třešeň	ptáčnice	Horní Rokytnice	620
34	višeň	Amarelka královská	Horní Albeřice	740
35	třešeň	ptáčnice	Rýchory	900
36	třešeň	ptáčnice	Rýchory	840
37	višeň	Hartská	Jestřabí v Krkonoších	820
38	višeň	Rokytnická	Jestřabí v Krkonoších	820
39	višeň	Amarelka chvalkovická	Horní Štěpanice	610
40	ovocný sad		Mrklov	700

Vysvětlivky: + již neexistující strom

GENOFONDOVÝ SAD

Genofondový sad byl založen na p. p. č. 66/1, 66/4 a 67 v k. ú. Vrchlabí (zahradu bývalého augustiniánského kláštera) na ploše cca 0,7 ha. Pozemek leží v nadmořské výšce 484 m a podle Quittova hodnocení patří do chladné klimatické jednotky třídy Ch 7 s letním srážkovým úhrnem 500–600 mm, zimním 350–400 mm, tj. celkem 850–1000 mm. Průměrná teplota je 6,5 °C a délka vegetační doby 144 dní. Půdy mají neutrální až mírně kyselou reakci ($\text{pH}_{\text{akt.}}$ 6,77–7,18), s dobrou až vysokou výchozí zásobou živin: 236–578 mg hořčíku (stanoveno chelatometricky ve výluhu 1N KCl), 129–177 mg fosforu (stanoveno jako P_2O_5 kolorimetricky 0,25 % vanadičnanem amonným ve výluhu 1 % kyseliny citronové), 135 mg draslíku (stanoveno metodou Mehlich) v 1 kg půdy.

V roce 2002 jsme vysadili prvních 50 stromů, následující jaro dalších 12 a na podzim 2003 zatím posledních 16 stromků – celkem 46 jabloní, 26 třešní a višní a 6 hrušní (Tab. 2.).

V současné době je v přípravě 9 odrůd a typů třešní a višní a 2 odrůdy slivoní, tj. dalších 22 stromů.

Tab. 2. Stromy v genofondovém sadu.

Trees in genebank orchard.

číslo v sadu	č. stromu	druh	odrůda, typ	Původ
1, 2	34	višeň	Amarelka královská	Horní Albeřice
3, 4	37	višeň	Hartská	Jestřabí v Krkonoších
5, 6	35	třešeň	ptáčnice	Rýchory
7, 8	33	třešeň	ptáčnice	Horní Rokytnice
9, 10	32	třešeň	ptáčnice	Velká Úpa II.

11, 12	21	višeň	typ sladkovišně	Dolní Dvůr
13, 14		třešeň	P-TU -2	
15, 16		jabloň	Grávštýnské	Holovousy
17, 18		jabloň	Croncelské	Holovousy
19, 20	8	jabloň	neznámá odrůda	Mladé Buky
21, 22	10	jabloň	neznámá odrůda	Dolní Dvůr
23, 24	12	jabloň	semenáč	Paseky nad Jizerou
25, 26		jabloň	Parména zlatá	Holovousy
27, 28		jabloň	Kardinál žíhaný	Holovousy
29, 30		jabloň	Sudetská reneta	Holovousy
31, 49	1	hrušeň	Kozačka	Rokytno
32, 50		jabloň	Bernské růžové	Holovousy
33, 34	4	jabloň	dekorační	Výchová nad Jizerou
35, 36	15	jabloň	neznámá odrůda	Františkov v Krkonoších
37, 38	9	jabloň	Lesklá reneta	Mladé Buky
39, 40	7	jabloň	neznámá odrůda	Horní Rokytnice
41, 42	14	jabloň	typ Astrachán	Rudník
43, 44	11	jabloň	semenáč	Benecko
45, 46	6	jabloň	neznámá odrůda	Sklenařice
47, 48	13	jabloň	Červený hranáč	Paseky nad Jizerou
51, 52		jabloň	Malinové holovouské	Holovousy
53, 54		jabloň	Watervlietské mramorované	Holovousy
55, 56		jabloň	Jeptiška	Holovousy
57, 58		jabloň	Strýmka	Holovousy
59, 60		jabloň	Panenské české	Holovousy
61, 62	5	jabloň	neznámá odrůda	Křížlice
63, 64	3	hrušeň	semenáč	Jablonec nad Jizerou
65, 66	24	třešeň	Schneidrova	Černá Hora
67, 68		třešeň	P-TU -2	
69, 70	29	třešeň	ptáčnice	Vítkovice v Krkonoších
71, 72	25	třešeň	ptáčnice	Vítkovice v Krkonoších
73, 74	39	višeň	Amarelka chvalkovická	Horní Štěpanice
75, 76	26	třešeň	ptáčnice	Vítkovice v Krkonoších
77, 78		hrušeň	Cibulka - semenáč	štěpnice kláštera
79		hrušeň	Špinka	štěpnice kláštera
80		hrušeň	semenáč	štěpnice kláštera
81		jabloň	Krásné z Kentu	štěpnice kláštera

OVOCNÉ ODRŮDY EVIDOVANÉ BĚHEM PRŮZKUMU

Pro sestavení uvedeného popisu ovocných odrůd byla využita následující literatura: ČERNÍK & al. (1961), DVOŘÁK & al. (1976), KOHOUT (1960), KOHOUT & al. (1959), ŘÍHA (1924, 1934, 1937a, b), VANĚK (1935, 1938, 1945, 1947, 1948), VÁVRA & al. (1965) a VONDRÁČEK (1964).

JABLONĚ

Akerö: Poniklá – Zabylý

Původ Švédsko, známé od roku 1850. Plody střední velikosti, nepravidelné s hladkou, leskle světle žlutě cihlovou slupkou, se slabě tmavým žiháním. Dužnina žlutobílá, sladce navinulá, dobrá. Konzumní zralost prosinec – březen.

Albrechtovo: Bolkov

Původ Sasko, známé od roku 1865. Plody střední až větší velikosti se žlutou slupkou, ze ¾ krytou jasnou červení. Dužnina jemná, bílá, šťavnatá, sladce navinulé chuti, dobrá. Konzumní zralost říjen – leden.

Astrachán červený: Mrklov – Zdůlna

Stará odrůda z Povolží, pěstovaná od 18. století. Plody střední velikosti, kulovité, bělavě žluté, velká část plodu krytá tmavě červeným líčkem, celý plod silně namodrale ojíněný. Dužnina bílá, pod slupkou narůžovělá, sladce nakyslá, dosti dobrá. Konzumní zralost srpen.

Banánové zimní: Bolkov

Původ USA, známé od roku 1876. Plody větší, s hladkou žlutou slupkou a se skořicově červeným líčkem. Dužnina sladce navinulá, chuť velmi dobrá. Konzumní zralost prosinec – březen.

Baumannova reneta: Dolní Dvůr, Horní Rokytnice, Na Končinách u Františkova, Vrchlabí

Původ Belgie, známá od roku 1800. Plody střední velikosti, ploše kulovité, zlatožluté barvy z většiny kryté červení. Dužnina žlutá, hustá, chuti sladce navinulé, dobrá. Konzumní zralost prosinec – duben.

Berlepschova reneta: Na Končinách u Františkova

Původ Německo, známá od roku 1880. Plody střední velikosti, zploštěle kulovité, široce žebnaté, zelenožluté barvy s žlutavě červeným žiháním. Dužnina žlutavě bílá, sladce navinulá, velmi dobrá. Konzumní zralost prosinec – březen.

Bernské růžové: Benecko – Levínek, Bratrouchov, Jestřabí v Krkonoších, Mrklov

Původ Švýcarsko, známé od roku 1888. Plody střední velikosti, tupě kuželovité s lesklou červenou, ojíněnou slupkou. Dužnina žlutavě bílá, pod slupkou zarůžovělá, křehká, šťavnatá, lehce kořenitě chuti, dobrá. Konzumní zralost říjen – březen.

Bismarkovo: Sklenářovice

Původ Nový Zéland, známé asi od roku 1870. Plody větší, ploše kulovité s hladkou, žlutou slupkou, krytou červeným žiháním. Dužnina křehká, šťavnatá, nakyslé chuti, méně dobrá. Konzumní zralost říjen – březen.

Blenheimská reneta: Rýchory

Původ Anglie, známá od začátku 19. století. Plody velké, ploše kulovité s hladkou slupkou žluté barvy, červeně pruhovanou. Dužnina žlutavá, šťavnatá, sladce navinulé chuti, jemně kořenitá, velmi dobrá. Konzumní zralost prosinec – březen.

Boikovo: Černý Důl, Dolní Dvůr, Dolní Rokytnice, Mrklov – Zdůlna, Rýchory, Strážné, Rokytnice n. Jizerou – Studenov, Poniklá – Zabylý

Původ Německo, známé od roku 1828. Plody střední, tupě kuželovité, žebnaté. Slupka hladká, bělavě žlutá, na sluneční straně jemně začervenalá. Dužnina pevná, bílá, šťavnatá, příjemně nakyslé chuti, ještě dobrá. Konzumní zralost leden – květen.

Boskoopské: *Horní Maršov, Horní Štěpanice – Na Vrších, Kněžice, Mrklův, Na Končínách u Františkova, Vrchlabí*

Původ Holandsko, známé od roku 1878. Plody velké, kulovité. Slupka kožovitá, žlutá, na sluneční straně někdy s červenooranžovým žiháním. Dužnina pevná, žlutozelená, šťavnatá. Chuť navinulá, dobrá. Konzumní zralost prosinec – březen.

Breuhahnovo: *Vojtěšice, Rýchory*

Původ Německo, známé asi od roku 1895. Plody střední, kuželovité, s hladkou, lesklou, zelenavě žlutou slupkou, na sluneční straně červeně pruhovanou. Dužnina žlutavě bílá, šťavnatá, sladce navinulé chuti, velmi dobrá. Konzumní zralost listopad – březen.

Car Alexander: *Bolkov, Kněžice*

Původ Rusko, známý od roku 1820. Plody velké, široce kuželovité, s lesklou slámově žlutou slupkou, krytou karmínovým žiháním. Dužnina zelenavě bílá, sladce navinulé chuti, jen dobrá. Konzumní zralost říjen – prosinec.

Citrónové zimní: *Harrachov*

Velmi stará odrůda neznámého původu. Plody větší, ploše kulovitého tvaru. Slupka hladká, lesklá, citrónově žlutá s červeným líčkem. Dužnina žlutobílá, nakyslá, méně dobrá. Konzumní zralost prosinec – duben.

Coulonova reneta: *Bolkov, Bystřice, Dolní Rokytnice, Horní Maršov – Stará Hora*

Stará belgická odrůda. Plody velké, pravidelné, ploše kulovité. Slupka zelená, z větší části rzivá, na sluneční straně někdy líčko, nebo žihání. Dužnina bělavě žlutá, navinulá, kořenitě, velmi dobré chuti. Konzumní zralost prosinec – duben.

Croncelské: *Bolkov, Bratrouchov, Černý Důl, Dolní Dvůr, Harrachov, Horní Maršov, Janské Lázně, Kněžice, Mrklův, Rýchory, Vrchlabí*

Původ Francie, známé od roku 1869. Plody střední velikosti, kulovité se zelenavě žlutou slupkou. Dužnina žlutavá, křehká, šťavnatá, sladce navinulé chuti, dobrá. Konzumní zralost říjen – listopad.

Červené tvrdé: *Mladé Buky – Antonínovo Údolí*

Velmi stará odrůda, neznámého původu. Plody menší, vysoce kuželovité se žlutou základní barvou slupky, překryté z větší části červeným líčkem a žiháním. Dužnina žlutobílá, tuhá, pod slupkou narůžovělá, sladce navinulá, méně dobrá. Konzumní zralost prosinec – květen.

Červený hranáč: *Bystřice, Bratrouchov, Paseky nad Jizerou*

Neznámého původu. Plody větší, výrazně zhranatělé, překryté tmavou červení. Dužnina bílá, pod slupkou někdy narůžovělá, navinule sladká s jahodovou příchutí, jen dobrá. Konzumní zralost říjen – prosinec.

Čistecké lahůdkové (Princezna Luisa): *Na Končínách u Františkova, Rýchory, Horní Maršov – Stará Hora, Vrchlabí*

Původ Kanada, pěstované od roku 1860. Plody střední velikosti, kulovité, s hladkou, lesklou, zelenavě žlutou slupkou, s narůžovělým líčkem. Dužnina jemná, křehká, šťavnatá, sladké chuti, velmi dobrá. Konzumní zralost říjen – únor.

Eduard VII: *Horní Štěpanice – Na Vrších*

Původ Anglie, známý od roku 1908. Plody velké, kulovité, zelené, později žluté s nevýrazným oranžovým líčkem. Dužnina bělavě žlutá, nakyslá, podřadnější chuti. Konzumní zralost leden – duben.

Elise Rathke: *Vojtěšice*

Původ Německo. Plody střední velikosti, kuželovité, žebnaté. Slupka hladká, silná, lesklá, na sluneční straně s hnědavě červeným líčkem. Dužnina bělavá, dosti jemná, šťavnatá, navinulá, méně dobrá. Konzumní zralost říjen – leden.

Gascoyneho šarlatové: *Paseky nad Jizerou, Horní Maršov – Stará Hora*

Původ Anglie, známé od roku 1871. Plody kulovité, velké. Slupka suchá, později mastná, hladká,

světle zelená, až ze $\frac{2}{3}$ krytá červení. Dužnina bílá, mírně zelená, od slupky někdy narůžovělá. Chuť sladce navinulá, kořenitá, velmi dobrá. Konzumní zralost říjen – prosinec.

Gdanský hranáč (Jahodové, Hedvábné): *Mladé Buky – Antonínovo Údolí, Benecko – Levínek, Bolkov, Bystřice, Mrklav, Rýchory, Víchová nad Jizerou*

Stará odrůda neznámého původu. Plody střední, kulovité, nepravidelné. Slupka hladká, lesklá, slámově žlutá, z větší části krvavě červená. Dužnina nažloutlá, pod slupkou narůžovělá, navinule sladká, dobrá. Konzumní zralost září – prosinec.

Gloria Mundi (Sláva světa): *Horní Štěpanice – Na Vrších*

Neznámého původu. Plody velké až velmi velké, nepravidelné, žlutavě zelené. Dužnina žlutavě bílá, navinulá, jen dobrá. Konzumní zralost říjen – únor.

Grahamovo: *Bystřice, Horní Štěpanice – Na Vrších, Jestřabí v Krkonoších, Mrklav, Poniklá, Rokytnice n. Jizerou – Studenou, Víchovská Lhota*

Původ Anglie, známé od roku 1888. Plody velké, kuželovité, mírně žebernaté, žluté, jen někdy na sluneční straně narůžovělé. Dužnina žlutobílá, sladce navinulá, chuti méně dobré. Konzumní zralost září – listopad.

Grávštyňské: *Bolkov, Kněžice, Mrklav, Mrklav – Zdůlna, Poniklá*

Původ Německo, známé od 18. století. Plody velmi variabilní, oble nepravidelně žebernaté. Slupka hladká, lesklá, mastná, základní barva žlutozelená krytá žháním purpurově červené barvy. Dužnina bělavá, jemná, křehká, sladce navinulá, výborná. Konzumní zralost září – říjen.

Gustavovo trvanlivé: *Na Končinách u Františkova*

Původ Švýcarsko. Plody střední, kuželovité, žluté, z větší části červené a červeně pruhované. Dužnina nažloutlá, sladce navinulá, aromatická, velmi dobrá. Konzumní zralost říjen – duben.

Harbertova reneta: *Benecko – Levínek, Dolní Rokytnice, Františkov – Končiny, Mrklav, Rýchory, Víchová nad Jizerou*

Původ Německo, známá od roku 1828. Plody větší až velké, široce kuželovité, citrónově žluté, na sluneční straně červeně pruhované. Dužnina nažloutlá, mírně aromatická, dobrá. Konzumní zralost listopad – únor.

Hawthordenské: *Poniklá*

Původ Anglie. Plody větší, ploše kulovité, slámově žluté, s červeno růžovým líčkem a pruhováním. Dužnina bílá, šťavnatá, mírně nakyslá, dost dobrá. Konzumní zralost říjen – prosinec.

Hedvábné červené letní: *Horní Štěpanice – Na Vrších*

Stará francouzská odrůda. Plody střední, kulovité, žlutozelené, z větší části karmínově červené, ojíňené. Dužnina bílá, pod slupkou narůžovělá, šťavnatá, sladce navinulá, dobrá. Konzumní zralost srpen.

Herrnhutské: *Poniklá – Zablý*

Původ Německo. Plody střední velikosti, soudkovité, nepravidelně žebernaté, žluté, červeně žháné. Dužnina podřadnější chuti. Konzumní zralost říjen – prosinec.

Hvězdnatá reneta: *Dolní Rokytnice*

Stará odrůda pravděpodobně belgického původu. Plody střední, ploše kulovité, karmínově červené, ojíňené, s lenticelami hvězdičkovitého tvaru. Dužnina žlutavě bílá, sladce navinulá, dobrá. Konzumní zralost listopad – březen.

Jeptiška (Železná): *Horní Štěpanice – Na Vrších*

Velmi stará odrůda známá již v 16. století. Plody střední, tupě kuželovité, mírně žebernaté, zelenavě žluté, z větší části kryté špinavou červení. Dužnina zelenavě bílá, tuhá, sladká, méně dobrá. Konzumní zralost říjen – květen.

Kalvil bílý podzimní: *Na Končinách u Františkova*

Původ Holandsko. Plody větší, vždy žebernaté. Slupka jemná, žlutozelená. Dužnina jemná, bílá, sladce navinulá, velmi dobrá. Konzumní zralost říjen – prosinec.

Kalvil červený podzimní: *Benecko, Bolkov, Bratrouchov, Na Končínách u Františkova, Víchová nad Jizerou*

Stará odrůda pravděpodobně z Francie. Plody velké, žebernaté, sytě fialově červené, ojiněné. Dužnina bílá, růžově mramorovaná, jemná, navinulá chuti, dobrá. Konzumní zralost říjen – listopad.

Kardinál žíhaný (Šálové): *Dolní Dvůr, Harrachov, Rýchory, Víchová nad Jizerou*

Velmi stará odrůda neznámého původu. Plody velké, hranaté, žebernaté, žluté, červeně žíhané. Dužnina bělavá, chuti sladce nakyslé, podřadnější. Konzumní zralost září – listopad.

Kasselská reneta: *Horní Štěpanice, Rokytnice n. Jizerou – Studenov*

Stará odrůda asi holandského nebo německého původu. Plody větší, ploše kulovité, žluté, na sluneční straně hnědočerveně pruhované. Dužnina nažloutlá, chuti navinulá, dobré. Konzumní zralost leden – květen.

Kirchwaldenské: *Mladé Buky – Antonínovo Údolí, Víchová nad Jizerou*

Původ Německo. Plody větší, zploštěle kulovité, mírně žebernaté, žlutavě zelené, z větší části překryté tmavě červeným pruhováním. Dužnina pevná, žlutavá, narůžovělá, navinulá, dobrá. Konzumní zralost září – říjen.

Kožená reneta zimní: *Horní Štěpanice – Na Vrších, Vítkovice – Skelné Hutě*

Stará odrůda pravděpodobně francouzského původu. Plody střední velikosti, ploše kulovité, zelené, se slabým, hnědočerveným líčkem. Na celém plodu rez. Dužnina bělavě žlutá, sladce navinulá, dobrá. Konzumní zralost prosinec – březen i déle.

Královnino: *Paseky nad Jizerou*

Původ Anglie. Plody velké, zploštěle kulovité, žluté, z větší části červeně pruhované. Dužnina žlutavě bílá, šťavnatá, chuti navinule sladké, dobré. Konzumní zralost září – listopad.

Krásné z Kentu: *Paseky nad Jizerou, Vrchlabí*

Stará anglická odrůda. Plody středně velké až větší, ploše kulovité, nepravidelné, zelenavě žluté, s červeným pruhováním. Dužnina jemná, šťavnatá, navinule sladká, dobrá. Konzumní zralost říjen – prosinec.

Landsberská reneta: *Mladé Buky – Antonínovo Údolí, Benecko – Levínek, Bystřice, Dolní Dvůr, Františkov – Končiny, Horní Štěpanice – Na Vrších, Jestřabí v Krkonoších, Mrklav*

Původ Německo, známá asi od poloviny 19. století. Plody střední velikosti, kulovité. Slupka lesklá, hladká, mírně masná, žlutavě zelené barvy, se skořicově načervenalým líčkem. Dužnina žlutobílá, jemná, šťavnatá, sladce navinulá chuti, velmi dobrá. Konzumní zralost listopad – únor.

Lebelovo: *Horní Dušnice, Kněžice, Na Končínách u Františkova, Poniklá, Rokytnice n. Jizerou – Studenov, Vichovská Lhota, Poniklá – Zabylý*

Původ Francie, známé od roku 1849. Plody velké, zploštělé, žebernaté, žluté, červeně pruhované. Slupka velmi masná. Dužnina žlutavá, jemná, chuti navinule sladké, jen průměrné. Konzumní zralost říjen – listopad.

Lesklá reneta: *Mladé Buky – Antonínovo Údolí*

Velmi stará odrůda německého původu. Plody menší, ploše kulovité. Slupka žlutá, na sluneční straně s červeným líčkem. Dužnina bělavě žlutá, tužší, sladce navinulá, dost dobrá. Konzumní zralost prosinec – duben.

Limburské: *Horní Štěpanice, Františkov – Končiny*

Původ Holandsko, známé od poloviny 19. století. Plody střední velikosti, kulovité, zlatožluté, někdy s oranžovým líčkem, velmi dobré chuti. Konzumní zralost únor.

Londýnské: *Benecko – Levínek, Na Končínách u Františkova*

Původ Anglie, známé od roku 1580. Plody střední velikosti, ploše kulovité, zelenožluté s načervenalým líčkem. Dužnina žlutavá, jemná, chuti navinule sladké, velmi dobré. Konzumní zralost prosinec – duben.

Malinové holovouské: *Mladé Buky – Antonínovo Údolí, Bolkov, Dolní Dvůr, Harrachov, Horní Dušnice, Horní Štěpanice, Horní Štěpanice – Na Vrších, Kněžice, Mrklov, Mrklov – Zdůlna, Rokytno, Víchová nad Jizerou, Poniklá – Zabylý*

Původem z Čech, semenáč vybraný na panství Fr. J. z Leveneurů a Grünwallu v Holovousích na sklonku 18. století. Plody střední velikosti, kulovité. Slupka lesklá, hladká, citronově žlutá, z větší části s karminově červeným žiháním. Dužnina smetanově bílá, pod slupkou narůžovělá, šťavnatá, sladce navinulá s výraznou malinovou chutí, výborná.

Konzumní zralost říjen – prosinec.

Malinové hornokrajské: *Dolní Rokytnice*

Původ asi Holandsko, známé od druhé poloviny 18. století. Plody střední velikosti, vysoce kulovité, zelenožluté, z větší části kryté tmavou červení, nápadně modrofialově ojiněné. Dužnina bílá, pod slupkou narůžovělá, sladce navinulá, velmi dobrá. Konzumní zralost listopad – prosinec.

Malinové podzimní: *Kněžice, Na Končínách u Františkova, Víchovská Lhota*

Původ Německo. Plody kulovité, lesklé, mastné, žlutozelené, na sluneční straně kryté tmavou červení. Dužnina bílá, tuhá, příjemně navinulé chuti s malinovou příchutí, dobré. Konzumní zralost září – říjen.

Malvazinka: *Mladé Buky – Antonínovo Údolí, Bolkov*

Velmi stará odrůda pravděpodobně francouzského původu. Plody menší, ploše kulovité, světle žluté, na sluneční straně výrazně červeně pruhované. Dužnina bělavá, narůžovělá, chuti navinulé, méně dobré. Konzumní zralost říjen – leden.

Matčino (Nonnetit): *Bolkov, Na Končínách u Františkova*

Původ USA, známé od roku 1848. Plody střední, tupě kuželovité, špinavě zelené barvy, později tmavě žluté s širším červeným pruhováním. Dužnina žlutá, křehká, šťavnatá. Chuť sladká, silně aromatická, velmi dobrá. Konzumní zralost říjen – prosinec i déle.

Mazánkův záznak: *Jestřabí v Krkonoších*

Původ Anglie, známý od roku 1868. Plody velké, kulovité, citronově žluté, z větší části červené, mastné. Dužnina žlutavě bílá, méně šťavnatá, chuti sladce navinulé, méně dobré. Konzumní zralost prosinec – květen.

Nathusiovo holubí: *Harrachov, Poniklá – Zabylý*

Původ Německo, známé od roku 1824. Plody větší, tupě kuželovité, soudkovité, měnlivého tvaru, žluté s červeným líčkem a pruhované. Dužnina bílá, šťavnatá, chuti navinulé, dobré. Konzumní zralost říjen – leden.

Ověč hubičky: *Mladé Buky – Antonínovo Údolí, Poniklá*

Velmi stará odrůda neznámého původu. Plody menší, kuželovitého tvaru, zelenavě žluté s červeným líčkem. Dužnina bílá, sladce navinulá, jen dobrá. Konzumní zralost listopad – březen.

Panenské české: *Horní Štěpanice – Na Vrších*

Velmi stará odrůda českého původu. Plody menší, tupě kuželovité, s hladkou, lesklou slupkou. Základní barva světle zelená, překrytá karminovou červení, některé plody mají rzivé vyvýšené „bradavice“. Dužnina bělavá, mírně nazelenalá, pod slupkou narůžovělá. Chuť navinule sladká, dobrá. Konzumní zralost listopad – březen i déle.

Parména Strauwaldova: *Mrklov*

Původ Německo. Plody střední, tupě kuželovité, žlutozelené s červeným líčkem a žihané. Dužnina žlutavá, chuti sladce navinulé, dobré až velmi dobré. Konzumní zralost leden – duben.

Parména šarlatová: *Mrklov – Zdůlna, Paseky nad Jizerou*

Původ Anglie, známá od konce 18. století. Plody střední, kulovité, žluté, z větší části šarlatově červené, modře ojiněné. Dužnina žlutavá, narůžovělá, chuti sladce navinulé, velmi dobré. Konzumní zralost od sklizně do listopadu i déle.

Parména zlatá zimní: Dolní Dvůr, Dolní Rokytnice, Horní Štěpanice – Na Vrších, Janské Lázně, Mrklův, Horní Maršov – Stará Hora

Neznámého původu, známá od středověku. Plody střední, kuželovitého tvaru. Slupka hladká, žlutozelené barvy, s červeně oranžovými tečkami, na líčku s pruhováním. Dužnina bělavě žlutá, chuti sladce navinulé, velmi dobré. Konzumní zralost říjen – leden.

Průsvitné letní: Horní Maršov, Rýchory, Víchovská Lhota

Původ Pobaltí, pěstované od 18. století. Plody ve velikosti nevyrovnané, tupě kuželovitého tvaru. Slupka hladká, jemně ojiněná, zelenobílá, později žluté barvy. Dužnina bílá, slabě nazelenalá, chuť z počátku nakyslá, pak sladce navinulá, jen dobrá. Konzumní zralost srpen.

Punčové: Bolkov

Stará odrůda neznámého původu. Plody středně velké, ploše kulovité, mírně žebnaté. Slupka hladká, lesklá, žlutozelená, později žlutá. Dužnina bílá, chuti sladce nakyslé, jen dobré. Konzumní zralost listopad – únor.

Rederova reneta: Dolní Rokytnice, Horní Štěpanice – Na Vrších, Paseky nad Jizerou

Původ Německo, známá od roku 1882. Plody střední, ploše kulovité, hladké, slámově žluté, z větší části karmínově pruhované. Dužnina žlutavě bílá, šťavnatá, chuti sladce navinulé, jen dobré. Konzumní zralost září – říjen.

Richardovo žluté: Dolní Rokytnice

Původ Německo, známé od roku 1820. Plody střední velikosti, tupě kuželovité, mírně hranaté, citrónově žluté. Dužnina bílá, chuť sladká, jen dobrá. Konzumní zralost listopad – leden.

Rýnské: Harrachov, Na Končínách u Františkova

Původ Německo. Plody střední, tupě kuželovité. Slupka hladká, poněkud mastná, zelená, později žluté barvy s rudým pruhováním. Dužnina jemná, šťavnatá, žlutavě bílá, navinule sladká, jen dobrá. Konzumní zralost listopad – únor.

Řehtáč soudkovitý: Na Končínách u Františkova

Původ Německo, známý od 18. století. Plody střední, soudkovité, mírně žebnaté, žluté, na sluneční straně červeně pruhované. Dužnina žlutobílá, chuti navinule sladké, dobré až velmi dobré. Konzumní zralost září – listopad.

Schmidtbergerovo: Jestřabí v Krkonoších, Paseky nad Jizerou

Původ Rakousko, známé od roku 1832. Plody střední, kulovité, mírně žebnaté. Slupka žlutozelená, na sluneční straně překrytá červeným žiháním. Dužnina nažloutlá, chuti sladce navinulé, jen dobré. Konzumní zralost prosinec – duben.

Signe Tillisch: Bolkov, Rýchory

Původ Dánsko, známý od roku 1866. Plody velké, ploše kulovité, žebnaté. Slupka mastná, zelesnělá, na sluneční straně překrytá oranžovým líčkem. Dužnina bílá, chuti navinule sladké, velmi dobré až výborné. Konzumní zralost září – listopad.

Smířické vzácné: Kněžice, Vrchlabí

Vzniklé jako semenáč asi v roce 1870 v bývalé zámecké zahradě ve Smířicích u Hradce Králové. Plody střední, ploše kulovité. Slupka mírně zdrsňelá, světle citrónově žlutá, s nápadnými lenticelami. Dužnina bělavá, chuť sladce nakyslá, dobrá. Konzumní zralost prosinec – březen.

Stružinské: Bratrouchov, Dolní Rokytnice, Horní Štěpanice

Původ Čechy. Plody ploše kulovité, zhranatělé. Slupka lesklá, zelenavě žlutá, krytá růžovou barvou s trhaně karmínovými pruhy. Dužnina při sklizni kyselá, po dozrání mírně navinulá, jen dobrá. Konzumní zralost listopad – únor.

Strýmka: Dolní Rokytnice, Harrachov, Horní Rokytnice, Na Končínách u Františkova, Rýchory, Vrchlabí, Poniklá – Zabylý

Původ asi Německo, známá od konce 18. století. Plody menší, kuželovité vejčité. Slupka hladká, ze-

lená, na sluneční straně jasně červeně pruhovaná. Dužnina bělavě zelená, chuť nakyslá, podradnější. Konzumní zralost únor – květen.

Studničné (Farliové, Velišské): *Na Končinách u Františkova, Vrchlabí*

Stará odrůda severovýchodních Čech, původem asi ze Studnice u Náchoda. Plody střední, kulovité, se zelenavě žlutou slupkou, krytou na sluneční straně hnědou červení. Dužnina bílá, málo šťavnatá, chuti navinule sladké, dobré. Konzumní zralost prosinec – duben.

Sudetská reneta (Jesenická reneta, Markova reneta): *Na Končinách u Františkova, Vrchlabí*

Česká odrůda, známá od konce 19. století. Plody střední, kulovité, s polodrsnou, později mastnou slupkou, nažloutle zelenou, krytou oranžovou červení. Dužnina žlutozelená, sladce nakyslá, jen dobrá. Konzumní zralost prosinec – březen.

Šampaňská reneta: *Horní Maršov, Mrklův*

Stará odrůda neznámého původu. Plody střední, zploštělé, žebernaté, citronově žluté, na sluneční straně někdy s narůžovělým líčkem. Dužnina žlutavě bílá, šťavnatá, chuti navinulé, dobré. Konzumní zralost prosinec – duben.

Ušlechtilé žluté: *Františkov – Končiny, Janské Lázně*

Původ Anglie, známé od roku 1820. Plody velké, zploštělé kulovité, pravidelné. Slupka hladká, voskově lesklá, zlatožlutá. Dužnina bělavě žlutá, chuti nakyslé, méně dobré. Konzumní zralost říjen – leden.

Vejlímek červený: *Mrklův*

Velmi stará česká odrůda. Plody větší, ploše kulovité, světle zelené, kryté karmínově červeným líčkem. Dužnina zelenavě bílá, sladce navinulá, dosti dobrá. Konzumní zralost prosinec – duben.

Velkovoda bádenský: *Vojtěšice*

Původ Německo. Plody velké, ploše kulovité, žebernaté, citronově žluté, s červeným líčkem, žíhané, horší chuti. Konzumní zralost říjen – prosinec.

Vilémovo: *Horní Štěpanice – Na Vrších, Mrklův, Vrchlabí, Poniklá – Zabylý*

Původ Německo, známé od roku 1864. Plody větší, kuželovité. Slupka žlutá, krytá světle červenou barvou, na sluneční straně s výrazně červeným pruhovaným líčkem. Dužnina běložlutá, sladce nakyslá, dosti dobrá. Konzumní zralost listopad – březen.

Vinický libernáček: *Černý Důl, Na Končinách u Františkova, Poniklá – Zabylý*

Původ Rusko. Plody velmi velké, nepravidelně zhranatělé. Slupka slámově žlutá, červeně mramorovaná, pruhovaná. Dužnina bílá, sladce navinulá, dosti dobrá. Konzumní zralost listopad – leden.

Vtelenské (Jizerní, Granátové svatodušní): *Dolní Rokytnice, Vichová nad Jizerou, Poniklá – Zabylý*

Česká odrůda. Plody středně velké, kulovité, pravidelné, mírně žebernaté. Slupka zelenavě žlutá, z větší části pokrytá karmínově červeným líčkem. Dužnina bílá, pod slupkou narůžovělá, chuti sladce navinulé, jen dobré. Konzumní zralost prosinec – duben.

Waterniácké mramorované: *Černý Důl, Vrchlabí*

Původ Belgie, známé v 19. století. Plody střední, vysoce kulovité, citronově žluté, z velké části překryté temně červenou barvou se světle hnědou rzivostí. Dužnina bělavá, sladce navinulá, dobrá. Konzumní zralost prosinec – květen.

Wealthy: *Benecko – Levíněk, Bolkov, Františkov – Končiny, Mrklův*

Původ USA, známé od roku 1869. Plody střední, kulovité, zelenožluté, karmínově červeně tečkované, s tmavšími pruhy. Dužnina nažloutle bílá, pod slupkou narůžovělá, chuť sladce navinulá, velmi dobrá. Konzumní zralost září – prosinec.

Zelenče rhodoislandské: *Jestřabí v Krkonoších, Na Končinách u Františkova*

Původ USA, známé od roku 1817. Plody větší až velké, kulovité, souměrné. Slupka hladká, zelená, zřídka s narůžovělým líčkem. Dužnina žlutobílá, sladce navinulá, velmi dobrá. Konzumní zralost prosinec – duben.

HRUŠNĚ

Aarská (Libernice Aarská): *Benecko, Jestřabí v Krkonoších, Mrklov*

Plody velké, baňaté, nápadně líbivě žlutočervené. Dužnina bílá, chuť méně dobrá. Konzumní zralost říjen.

Avranšská (Dobrá Luisa): *Kněžice*

Původ Francie, známá od konce 18. století. Plody střední, se zelenavě žlutou slupkou, na sluneční straně s líčkem posetým hnědočervenými tečkami. Dužnina jemná, chuť sladce a příjemně natrpklá, výborná. Konzumní zralost září – říjen.

Červencová: *Mrklov*

Původ Francie, známá od poloviny 19. století. Plody menší, tupě kuželovité, žlutavě zelené, červeně pruhované. Dužnina bělavě žlutá, navinule sladká, slabě kořenitá, dobrá. Konzumní zralost červenec – srpen.

Drouardova: *Bolkov, Dolní Dvůr*

Původ Francie. Plody velké, zvonkovitě baňaté, se slámově žlutou slupkou. Dužnina máslovitá, dost dobrá. Konzumní zralost prosinec – březen.

Esperenova bergamotka: *Vrchlabí – Podžalí*

Plody malé, zakulacené, zelené, chuti sladce navinulé, kořenité, dobré. Konzumní zralost únor – duben.

Hájenska: *Mladé Buky – Antonínovo Údolí*

Původ Belgie, známá od roku 1810. Plody středně velké, světlezelené s hnědočerveným líčkem. Dužnina jemná, sladká, příjemně kořenitá, velmi dobrá. Konzumní zralost říjen.

Charneuská (Fíkovka): *Benecko – Levínek, Bolkov, Dolní Rokytnice, Horní Štěpanice – Na Vrších, Rokytnice n. Jizerou – Hrušov, Na Končinách u Františkova, Vojtěšice*

Původ Belgie, známá v polovině 19. století. Plody lahvicovitě protáhlé, středně velké, světle zelenavě žluté, s jemným narůžovělým líčkem. Dužnina šťavnatá, sladká, příjemně navinulá, aromatická, výborná. Konzumní zralost září – říjen.

Kongresovka: *Mrklov*

Původ Francie, známá od poloviny 19. století. Plody velmi velké, baňaté, žluté, červeně žíhané. Dužnina velmi šťavnatá, chuti mírně navinule sladké, jen dobré. Konzumní zralost září.

Kozačka stuttgartská: *Rokytno*

Původ Německo, známá od začátku 19. století. Plody malé, kuželovitě zaoblené, šedozeleně nažloutlé, bohatě jemně tečkované, s tmavě karminovým líčkem. Dužnina zelenavě bílá, sladké chuti, jemně kořenitá, velmi dobrá. Konzumní zralost srpen.

Královka: *Benecko*

Velmi stará odrůda českého původu. Plody velké, lahvicovitěho tvaru, zelenavě žluté. Dužnina žlutavě bílá, navinule sladká, mírně natrpklá, dost dobrá. Konzumní zralost srpen.

Lebrunova: *Bratrouchov, Kněžice, Rýchory, Vojtěšice*

Původ Francie, známá z druhé poloviny 19. století. Plody protáhlé válcovité, zelené. Dužnina neobvykle šťavnatá, navinule sladká, příjemně natrpklá, kořenitá, dobrá. Konzumní zralost říjen.

Lectierova: *Bolkov*

Původ Francie, známá od konce 19. století. Plody velké, baňaté, bělavě zelené. Dužnina bělavě nažloutlá, sladce navinulá, kořenitá, dobrá. Konzumní zralost listopad – leden.

Merodova: *Jestřabí v Krkonoších*

Původ Belgie, známá od počátku 19. století. Plody velké, tupě zaobleně kuželovité, šedozelené. Dužnina smetanově bílá, jemná, navinule sladká, jen lehce kořenitá, dobrá. Konzumní zralost listopad.

Muškatelka turecká (Zbuzanka): *Horní Štěpanice – Na Vrších*

Pěstuje se od nepaměti v okolí Prahy. Plody malé, vejčité, s matně lesklou, světle žlutou slupkou, na sluneční straně rozmytě červeně žíhanou. Chuť mírně sladká, aromatická, se slabší muškátovou vůní, velmi dobrá. Konzumní zralost srpen.

Pastornice: *Mladé Buky – Antonínovo Údolí, Dolní Dvůr; Horní Štěpanice – Na Vrších*

Původ Francie, známá od druhé poloviny 18. století. Plody velké, polodlouhé, lahvicovité, zelenavě žluté, s hnědočerveným líčkem. Dužnina žlutavě bílá, mírně navinule sladká, dobrá. Konzumní zralost listopad – leden.

Poiteau: *Mladé Buky – Antonínovo Údolí, Horní Dušnice, Horní Rokytnice, Sklenářovice*

Původ Belgie, známá od roku 1827. Plody dosti velké, poněkud baňaté, šedě zelené. Dužnina bělavá, sladce navinulá, kořenitá, dobrá. Konzumní zralost říjen – listopad.

President Mas: *Horní Štěpanice – Na Vrších*

Původ Francie, znám od roku 1852. Plody velké, protáhle vejčité baňaté, zelenožluté, hojně hnědě tečkované. Dužnina smetanově žlutá, lehce navinule sladká, mírně kořenitá, velmi dobrá. Konzumní zralost říjen – listopad.

Solanka: *Jestřabí v Krkonoších, Mrklův*

Původ Čechy. Plody střední, protáhle kuželovité, zelené, voskově matné. Dužnina bělavá, sladká, mírně navinulá, velmi příjemná, svérázně kořenitá, velmi dobrá. Konzumní zralost srpen.

Špinka (Smolnice, Šedivka): *Horní Maršov, Horní Štěpanice – Na Vrších, Kněžice, Sklenářovice, Strážné, Vrchlabí*

Patří k nejstarším odrůdám. Plody malé, kuželovité, skořicově rzivé. Dužnina matně bílá, sladce navinulá, kořenitá, velmi dobrá. Konzumní zralost září.

SLIVONĚ

Ahlbachova (Ersingenská): *Mrklův*

Pološvestka německého původu, tolerantní k šarce. Plody střední až větší, oválné, fialově modré, pěkně ojiněné. Dužnina zelenavě žlutá, sladce navinulá, dobrá. Konzumní zralost červenec.

Babče: *Benecko – Levínek*

Slíva českého původu, tolerantní k šarce. Plody velké, vejčitého tvaru, žluté, z větší části kryté růžově červeným líčkem. Dužnina žlutá, šťavnatá, chuti sladké, dobré. Konzumní zralost druhá polovina srpna.

Černošická švestka: *Horní Štěpanice*

Pološvestka českého původu, tolerantní k šarce. Plody středně velké, poněkud baňatější, s matnou, temně modrou slupkou, dosti kyselou. Dužnina je zelenavě žlutá, sladká, příjemně nakyslá, dobrá. Konzumní zralost červenec.

Lovaňská slíva: *Horní Maršov*

Slíva belgického původu, odolnější k šarce. Plody velké, oválné, s tmavě rudou, světle modře ojiněnou slupkou. Dužnina zlatavě žlutá, sladká, jen dobrá. Konzumní zralost září.

Lützelsachsenská švestka: *Benecko*

Pološvestka německého původu, známá od roku 1914, citlivá na šarku. Plody střední, dlouze oválné, s tmavě fialově modrou, světle modře ojiněnou slupkou, je nakyslá. Dužnina sladce navinulá, dost dobrá. Konzumní zralost červenec.

Malvazinka: *Jestřabí v Krkonoších*

Slíva anglického původu, tolerantní k šarce. Plody větší, kulovitěho tvaru, zelenavě žluté, z větší části kryté růžově červeným líčkem. Dužnina tužší, žlutavá, sladce navinulá, velmi dobrá. Konzumní zralost začátek srpna.

Paví vejce: *Benecko – Levínek, Paseky nad Jizerou*

Slíva českého původu, tolerantní k šarce. Plody velké, vejčité, zlatožluté. Dužnina žlutá, šťavnatá, sladké chuti, dobrá. Konzumní zralost srpen.

Švestka domácí: *Bystřice, Harrachov, Jestřabí v Krkonoších, Rýchory, Rokytnice n. Jizerou – Studenov, Vrchlabí*

Původem z Asie, citlivá na šarku. Plody střední, oválné, na obou koncích zašpičatělé, s fialově modrou, světle modře ojíněnou slupkou. Dužnina zlatožlutá, sladká, mírně navinulá, výborná. Konzumní zralost září.

Vaňkova chrudimská: *Mrklav*

Švestka českého původu, tolerantní k šarce. Plody středně velké až větší, fialově modré, ojíněné. Dužnina zlatožlutá, pevná, navinule sladká, velmi dobrá až výborná. Konzumní zralost začátek září.

Wangenheimova: *Mrklav, Strážné*

Pološvestka německého původu, odolnější k šarce. Plody střední, oválné, fialově modré, ojíněné. Dužnina zelenavě žlutá, navinule sladká, dobrá. Konzumní zralost týden před Švestkou domácí.

TŘEŠŇE

Doba zrání třešňových a višňových odrůd se určuje v tzv. třešňových týdnech počítaných od doby zrání nejranější odrůdy Německé rychlice.

Boppardská raná: *Mrklav – Zdůlna*

Tmavá srdcovka německého původu. Plody středně velké, tmavě červené, snadno praskají. Dužnina navinule sladká, dobrá. Šťáva dobře barví. Zraje na rozhraní 1. a 2. třešňového týdne.

Dönissenova žlutá (Smrtelka, Umrličí panna, Žlutka): *Rýchory*

Žlutá chrupka pravděpodobně německého původu. Plody středně velké, bělavě žluté. Dužnina pevná, navinule sladká, nepatrně trpká, dobrá. Šťáva nebarví. Zraje v 5. třešňovém týdnu.

Hedelfingenská chrupka (Skořicová velká): *Černý Důl, Františkov*

Tmavá chrupka německého původu, známá od pol. 19. století. Plody velké, tmavě hnědě červené. Dužnina pevná, navinule sladká, kořenitá, velmi dobrá až výborná. Šťáva barví velmi dobře. Zraje v 6. třešňovém týdnu.

Jánovka mšenská (Svatojanka, Srdcovka mšenská): *Horní Maršov – Stará Hora*

Tmavá srdcovka českého původu, známá ze 17. století. Plody středně velké, tmavě červené až černé. Dužnina měkká, navinule sladká, kořenitá, velmi dobrá. Šťáva barví velmi dobře. Zraje ve 4. třešňovém týdnu.

Kaštánka (Early Rivers): *Javorník, Jestřabí v Krkonoších, Mrklav – Zdůlna*

Tmavá srdcovka anglického původu, známá od roku 1869. U nás dlouho považována za krajovou odrůdu. Plody středně velké až menší, tmavě červené, velmi málo praskají. Dužnina středně pevná, sladce navinulá, příjemně kořenitě chuti, výborná. Šťáva barví velmi dobře. Zraje ve 2. třešňovém týdnu.

Ladeho pozdní: *Mrklav*

Červená chrupka pravděpodobně českého původu, známá od počátku 20. století. Plody menší, červené. Dužnina pevná, světle červeně zbarvená, navinule sladká, jen dobrá. Šťáva barví slabě. Zraje v 9. až 10. třešňovém týdnu, patří k nejpozději zrajícím třešním u nás.

Lyonská raná: *Horní Maršov, Jestřabí v Krkonoších, Mrklav*

Tmavá srdcovka neznámého původu, pěstovaná od konce 19. století. Plody středně velké až větší, tmavěji červené. Dužnina středně pevná, navinule sladká, dobrá. Šťáva barví středně. Zraje ve 2. třešňovém týdnu velmi nestejně.

Mramorovaná chrupka: *Dolní Dvůr*

Tmavá chrupka neznámého původu. Plody střední velikosti, tmavě červené. Dužnina tuhá, chuti navinule sladké, velmi dobré. Šťáva barví dobře. Zraje ve 4. třešňovém týdnu, před Napoleonovou chrupkou.

Napoleonova chrupka (Lauermannova chrupka, Pumra, Princeska, Büttnerova pozdní chrupka): *Benecko, Černý Důl, Dolní Dvůr, Horní Albeřice, Horní Maršov, Herlíkovice, Husí Boudy, Javorník, Jestřabí v Krkonoších, Labská, Mrklův, Mrklův – Zdůlna, Rezek, Rokytno, Rýchory, Strážné, Velká Úpa, Vítkovice*

Pestrá chrupka německého původu, známá od 18. století. V Evropě je nejpěstovanější třešň. Plody střední až větší, žlutavě červené. Dužnina tuhá, žlutá, navinule sladká, mírně kořenitá, dobrá. Šťáva nebarví. Zraje v 5. třešňovém týdnu.

Německá rychlice (Májovka, Raná z Marky, Nejranejší z kraje): *Javorník*

Tmavá srdcovka francouzského původu, známá od pol. 19. století. Plody malé, tmavě červené. Dužnina polotuhá, navinule sladká, dost dobrá. Šťáva barví středně. Zraje první den 1. třešňového týdne.

Přeurodná srdcovka: *Horní Maršov – Stará Hora*

Pestrá srdcovka českého původu. Plody střední, světle červené. Dužnina měkká, sladká, velmi dobrá. Šťáva nebarví. Zraje ve 3. až 4. třešňovém týdnu.

Schneiderova (Thurn-Taxis): *Černý Důl, Františkov, Horní Štěpanice, Janské Lázně, Javorník, Jestřabí v Krkonoších, Křížlice, Mrklův*

Tmavá chrupka německého původu, známá od roku 1865. V Čechách má řadu krajových názvů, např. 'Přeloučská', 'Slatiňanská chrupka' (Chrudimsko), 'Germersdorfská' (střední Čechy), 'Pumra' (Hradecko), 'Oliva', 'Obrovská z Temešváru' (Turnovsko), 'Bezděžský skvost' (Kokořínsko). Plody velké až velmi velké (patří mezi největší třešně), tmavě červené. Dužnina tuhá, sladká, velmi dobrá. Šťáva barví slabě. Zraje v 5. třešňovém týdnu.

Velká černá chrupka typ Dimitz (Hořická černá, Flákačka, Novoměstská chrupka): *Františkov, Mrklův, Velká Úpa*

Tmavá chrupka německého původu. Plody středně velké, tmavě červené. Dužnina tuhá, navinule sladká, mírně nahořklá, velmi dobrá. Šťáva barví dobře. Zraje v 5. třešňovém týdnu.

Velká černá chrupka typ Geiseinheim: *Františkov*

Tmavá chrupka německého původu, na mnoha místech pěstovaná pod názvem Germersdorfská. Plody velké až velmi velké, tmavě červené až černé. Dužnina velmi tuhá, sladká, kořenitá, velmi dobrá. Šťáva barví dobře. Zraje v 6. třešňovém týdnu.

Zeisbergova (Mamutka, Libčanka, Litoměřická, Mazánkovo karle, Vašardický kaštánek): *Jestřabí v Krkonoších, Mrklův, Mrklův – Zdůlna*

Tmavá chrupka německého původu. Plody velké, tmavě hnědě červené. Dužnina tužší, navinule sladká, kořenitá, velmi dobrá. Šťáva barví dobře. Zraje ve 4. třešňovém týdnu.

VIŠŇÉ

Amarelka chvalkovická: *Horní Štěpanice*

Amarelka českého původu. Plody větší, tmavě červené. Dužnina žlutá, navinule sladká, velmi dobrá. Šťáva barví velmi slabě. Zraje ve 4. třešňovém týdnu.

Amarelka královská: *Dolní Dvůr, Horní Rokytnice, Javorník, Rýchory, Horní Maršov – Stará Hora, Rokytnice n. Jizerou – Studenov*

Amarelka neznámého původu pěstovaná již začátkem 17. století. Plody malé, světle červené. Dužnina šťavnatá, žlutá, sladce navinulá, mírně natrpklá, jen dobrá. Šťáva nebarví. Zraje ve 3. třešňovém týdnu.

Hartská višeň: *Jestřabí v Krkonoších*

Pravá višeň českého původu. Plody menší, hnědě červené. Dužnina měkká, navinulá, mírně natrpklá, dobrá. Šťáva barví dobře. Zraje v 9. třešňovém týdnu.

Morela pozdní (Amarelka stinná): Jestřabí v Krkonoších

Pravá višeň, pravděpodobně velmi stará, z Francie. Plody střední až větší, hnědě červené. Dužnina pevná, chuti ostře navinulé, mírně natrpklé, jen dobré. Šťáva barví dobře. Zraje v 8. třešňovém týdnu. Patří k nejpěstovanějším višním u nás a v Evropě.

Ostheimská višeň (Vlasačka): Rokytnice n. Jizerou – Studenov

Pravá višeň španělského původu, známá již v 17. století. Plody malé, tmavě červené. Dužnina měkká, sladce navinulá, velmi dobrá. Šťáva barví dobře. Zraje ve 4. třešňovém týdnu.

Princká: Mrklou

Pravá višeň francouzského původu. Plody středně velké až menší, tmavě červené. Dužnina navinule sladká, velmi dobrá. Šťáva barví dobře. Zraje ve 2. třešňovém týdnu, patří k nejranějším višním.

Rokytnická višeň: Jestřabí v Krkonoších

Pravá višeň českého původu. Plody menší, tmavě červené. Dužnina měkká, sladce navinulá, mírně natrpklá, dobrá. Šťáva barví dobře. Zraje v 5. třešňovém týdnu.

Sladkovišeň raná (Márinky, Višňáky, Višeň májová): Mrklou

Sladkovišeň neznámého původu, zmiňovaná již roku 1688. Plody středně velké až menší, červené. Dužnina měkká, navinule sladká, velmi dobrá. Šťáva barví středně. Zraje postupně od 3. třešňového týdne.

Vackova višeň: Horní Maršov

Pravá višeň původem od Chlumce nad Cidlinou, zmiňovaná roku 1893. Plody větší, tmavěji červené. Dužnina měkká, navinule sladká, velmi dobrá. Šťáva barví jen středně. Zraje ve 4. třešňovém týdnu.

SOUHRN

V letech 1995–2004 proběhlo v Krkonoších mapování krajových odrůd ovocných dřevin zájímavých z hlediska ochrany genofondu. Průzkum byl zaměřen zvláště na mrazuodolné jedince s výskytem ve vyšších nadmořských výškách. Bylo evidováno 81 jabloňových, 19 hrušňových, 15 třešňových, 9 višňových a 10 slivoňových odrůd, celkem 134 odrůd ovocných plodin. Pro ochranu *in situ* a *on farm* bylo vybráno 40 položek. Po naroubování jsou vybrané genotypy uchovány v genofondovém sadu v zahradě bývalého augustiniánského kláštera ve Vrchlabí.

SUMMARY

In 1995–2004, mapping of old regional cultivated varieties and types of fruit trees was organized in the Giant Mountains. The research was focused particularly on frost-resistant individuals and their occurrence at higher altitudes. Altogether 134 fruit cultivated varieties were registered – 81 apple, 19 pear, 24 cherry and 10 plum trees. We selected 40 items for *in situ* and *on farm* protection. After grafting, chosen genotypes are preserved in a genebank orchard in the garden of a former Augustinian monastery in the town of Vrchlabí.

LITERATURA

ANONYMUS 1986: Inventarizace nelesní zeleně v Krkonošském národním parku. – Interní materiál Správy KRNAP.

ČERNÍK, BOČEK & VEČERA 1961: Malá pomologie 2 – Hrušky. – SZN, Praha. 204 pp.

DVOŘÁK A., VONDRÁČEK J., KOHOUT K., & BLAŽEK J. 1976: Jablka. – Academia, Praha. 592 pp.

KOHOUT K. 1959: Krajové odrůdy. – Závěrečná zpráva, Holovousy, 247 pp.

- KOHOUT K. 1960: Malá pomologie 1 – Jablka. SZN Praha, 270 stran.
- PAPRŠTEIN F. & KLOUTVOR J. 1999: Mapování genofondu ovocných dřevin v České republice. – Vědecké práce ovocnářské 16: 103–108.
- ŘÍHA J. 1924, 1934: České ovoce III, VI – Jablka. Praha.
- ŘÍHA J. 1937a: České ovoce I: Hrušky. Praha, 268 pp.
- ŘÍHA J. 1937b: České ovoce II: Třešně, višně, slívy a švestky. Praha, 251 pp.
- VANĚK J. 1935: Lidová pomologie I – Jablka. Naklad. zahrad. literatury Chrudim, 122 pp.
- VANĚK J. 1938: Lidová pomologie IV – Třešně a višně, Naklad. zahrad. literatury Chrudim, 118 pp.
- VANĚK J. 1945: Lidová pomologie VII – Jablka. Naklad. zahrad. literatury Chrudim, 117 pp.
- VANĚK J. 1947: Lidová pomologie X – Jablka. Naklad. zahrad. literatury Chrudim, 117 pp.
- VANĚK J. 1948: Čs. lidová pomologie III – 100 švestek a slív. Naklad. zahrad. literatury Chrudim, 119 pp.
- VÁVRA M., FERKL F., KOCH V. & ČERNÍK V. 1965: Malá pomologie III – Švestky a třešně. – SZN Praha.
- VONDRÁČEK J. 1964: Krajové odrůdy třešní na Hořicku v Podkrkonoší. Holovousy, 15 pp.